

MICHAL PITOŇÁK

PROSTOROVOST MĚSTA V KONTEXTU (HOMO/HETERO)SEXUALITY: ÚVOD DO TEORETICKÉ DISKUSE GEOGRAFIÍ SEXUALIT

PITOŇÁK, M. (2014): Urban spatiality in the context of (homo/hetero)sexuality: Introduction to a theoretical debate in geographies of sexualities. *Geografie*, 119, No. 2, pp. 179–198. – The relevance and importance of sexualities as a geographical issue is yet to be recognized in Czechia, wherefore the main purpose of this article is to give spark to momentum to Czech geographies of sexualities. Consecutively, understandings of the issue produced from outside of the ‘West’ may contribute to our general knowledge about diverse spatialities of sexualities. For the sake of coherence, I narrow my discussion to urban geographies of sexualities and their various epistemologies. I begin with presenting evidence which suggests that sexualities have already been considered to be an important geographical subject in most Anglophone countries over the past 20 years. For this reason, the article is focused mostly on an Anglo-Saxon literature review figuring sexualities as being either social relations, axis of difference, social identities or categories not less important than gender, race and social class. I highlight the importance of discourse and its role in the social construction of sexualities. Finally, I provide a possible course for the study and production of geographies of sexualities in Czechia.

KEY WORDS: geographies of sexualities – sexual identities – non-heterosexuality – “gay ghettos” – “gay/pink economy” – heteronormativity – queer geography – Czechia.

Tento článek byl podpořen z grantového projektu GAUK GA UK č. 1092214 „Queer geografie: komodifikace, segregace a globalizace sexuálních identit ve městech?“ a projektu SVV č. 260082 na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecké fakulty UK v Praze.

Úvod

Cílem článku je seznámit čtenáře se studiem sexualit v geografii, s tématem, které je v české geografii prozatím netradiční. Anglosaská geografie a příbuzné sociálně-vědní obory již po několik desetiletí (zhruba od 80. a 90. let 20. století) s úspěchem odkrývají vzájemný vztah sexualit a prostoru, který problematizuje a zkoumá v rozmanitém spektru geografických podoborů obecně přijímaných jako geografie sexualit (Bell 1995; Bell, Valentine 1995a, 1995b; Brown, Knopp 2003; Browne, Lim, Brown 2007; Brown 2012, 2013; Browne, Nash 2010; Duncan 1996; Elder, Knopp, Nast 2003; Knopp 2001; Johnston, Longhurst 2009; Nayak, Jeffrey 2011; Pain 2001; Panelli 2004). Zájem o výzkum sexualit v sociálních vědách byl v 90. letech již tak značný, že se v anglosaském kontextu hovořilo o „sex mánii“ (Gorman-Murray, Waitt, Johnston 2008, s. 235). Zahraniční autoři si ale již koncem 90. let uvědomovali svou etnocentričnost (Binnie, Valentine 1999), tehdejší výzkumy se téměř výhradně týkaly anglicky mluvících zemí,

a autoři tak volali po dalších perspektivách, po „korektivních“ z jiných kulturních makroregionů. Primárním cílem tohoto příspěvku je tak povzbudit zájem českých geografů o studium sexualit, jež jsou v zahraničí již uznávaným předmětem studia geografie, a upozornit na to, že aplikace takto získaných poznatků přesahuje rámec sexualit. Cesta k tomuto uznání nebyla snadná a i v současné době se lze setkat s rozpaky a ožehavostí kolem tohoto tématu (Panelli 2004, s. 122). Klíčové bylo pochopení faktu, že sexuality jsou spolu se společenskou třídou, genderem a rasou jedním ze čtyř základních sociálních vztahů (Pain 2001, s. 123). Tyto čtyři sociální vztahy jsou (kulturními) geografy uvažovány rovněž za čtyři hlavní osy sociální diference¹ (Panelli 2004, s. 6; Ferguson 2013, s. 1). Velmi často jsou pak tyto čtyři hlavní kategorie, zvláště díky post-strukturalistickým přístupům, uvažovány rovněž jako kategorie sociálních identit (společenská třída, rasa, gender, sexualita), jež je třeba zkoumat ve spojitostech a jejich prostorovostech (Valentine 2002; Pain 2001, s. 121). Ať již tedy hovoříme o sociálních vztazích, osách diference či sociálních identitách, je v současnosti v rámci post-strukturalistických přístupů v geografii kladen stále větší důraz na tzv. intersekcionalitu (intersectionality / křížení nerovností), teoretickou perspektivu, která prosazuje studium vzájemných vztahů mezi jednotlivými sociálními kategoriemi (resp. sociálními identitami), které ve svých intersekcích tyto kategorie ovlivňují, ale i vytvářejí. Tato perspektiva tak stojí v opozici vůči izolovanému studiu jednotlivých identit (Valentine 2007; Dill, Zambrana 2013). Sexualita je například velmi úzce spojená s genderem (Phillips 2004), jak lze ilustrovat například tím, že heterosexuality je lidem přisuzována na základě asymetrických maskulinních a femininních genderových rolí, jež ve většině prostorů zakazují genderové prolínání či transgresi (Browne 2005; Browne, Lim, Brown 2007). Jsem přesvědčen, že zanedbávat kteroukoliv z těchto sociálních diferencí, v tomto případě sexualitu, znamená přehlížet důležitý aspekt diferencující, hierarchizující a strukturující společnost, prostor a čas (Hampl 1998).

Protože cílem tohoto článku nemůže být vyčerpávající přehled geografí sexualit či diskuse veškeré prostorovosti sexualit, nepokouším se zde o ucelené představení jejich vývoje, ale omezím se na jednu specifickou prostorovost sexuality, která byla v geografii studována nejdříve, pravděpodobně nejpodrobněji (Brown 2013) a stala se již tradiční součástí anglosaské geografie (Bell, Binnie 2004; Hubbard 2006, 2011). Cílem tohoto příspěvku je tak představení vybraných přístupů ve vývoji studia sexualit v prostoru měst tzv. „západní kultury“². Tato oblast prošla značným vývojem, a ačkoliv nepokrývá celou oblast geografí sexualit, je možné v ní zachytit důležité vývojové momenty, které se promítly do vývoje celé této subdisciplíny geografie. Cílem této práce je rovněž dokázat širší relevanci tohoto studia pro všechny sociální geografy i výzkumníky z příbuzných oborů, jež nadále nemají zájem přehlížet význam os lidské diference. Nejprve ale představím některé vybrané termíny a přístupy, které jsou v oboru geografí sexualit klíčové a musí tedy předcházet jakékoliv další diskusi.

¹ Geografie ovlivněné postmoderními a post-strukturalistickými přístupy, zabývající se těmito diferencemi (někdy tedy tzv. geografie diference) jsou silně ovlivněné francouzskou filozofickou školou, do které lze zařadit např. Jacquese Derrida, Jacquese Lacana, Gillesse Deleuze, Michela Foucaulta, Jean-Francoise Lyotarda, Pierre Bourdieu aj.

² Označení „západní kultury“ zde chápu obdobně např. jako např. Huntington (2001) či Inglehart, Welzen (2005).

Sexuality v geografii

Co vlastně geografové³ sexualitou míní? Jednoznačně daleko více než jen sexuální touhu a chování jednotlivců. Vlivem postmoderních, post-strukturalistických a „queer“ konceptualizací je v současnosti již široce přijímáno, že sexuality nejsou přírodně nebo biologicky podmíněné, ale že jsou sociálně konstruované (Phillips 2004, s. 272; Foucault 1978; Bell, Valentine 1995). Sexuality jako „sociální konstrukty, nabývají nejrůznějších významů, u nichž jsou chápány různé funkce v různých časech a na různých místech, tyto významy mohou být rekonstruovány s ohledem na sociální, kulturní a politické trendy, potřeby a tlaky“ (Forrest, Ellis 2006, s. 92). Sexuality nelze celostně pojmut pomocí dualistických přístupů, jejichž příkladem jsou například ontologicky a epistemologicky znesváření esencionalisté a sociální konstruktivisté. Esencionalisté (např. biologové) soustavně hledají, prozatím bez úspěchu (Jenkins 2010, s. 288), esenci resp. podstatu sexualit (sexuální orientace) v genech, morfologii mozku, imunitním systému atd. (DeLamater, Hyde 1998). Vlastní etičnost takového úsilí je problematická, protože „důkazy esencionalistických studií mají sklon být rukojmími v ideologiích jejich zastánců“ (Forrest, Ellis 2006, s. 92). Žádný z esencionalistických přístupů není schopen vysvětlit, proč sexuality nabývají v různých prostorech a časech různých podob. Příkladem mohou být zcela odlišné sexuality původních obyvatel Severní Ameriky tzv. Berdache, antických Řeků, soudobých novo-guinejských kmenů Etoro či Sambia, „gayů“ v San Francisku, či lidí dnes žijících v arabských zemích. K zodpovězení této otázky přispěla geografie a příbuzné sociálně-vědní disciplíny, chápající sexuality sociálně-konstruktivisticky jako „rozličný soubor sexuálních preferencí a identit, které jsou kulturně a sociálně sestaveny či konstruovány skrze diskurzy, prostory a vztahy mezi lidmi“ (Panelli 2004, s. 114). Sexualitu lze popsat i jako část lidské komplexní identity, jež „obsahuje smysl sebe, ve kterém jsou sexuální city, ideologie, touhy a potřeby vzájemně integrovány a sladěny se způsoby (módy) sexuálního vyjadřování a chování“ (Forrest, Ellis 2006, s. 93).

Sexuální identity (a chování) tak nejsou esenciálními kategoriemi, ale jsou výsledkem (jejich) neustálé (re)konstrukce, nad kterou mají lidé v určitých prostorech a časech, různou míru autonomie. Jinými slovy příslušnost k sexuální identitám do značné míry závisí na naší schopnosti, popř. možnosti/nutnosti je skrývat. Toto je umožněno rovněž tím, že sexualita navenek objektivně resp. rozpoznatelně neoznačuje tělo člověka takovým způsobem, jakým jej označuje příslušnost k dalším osám diference jako k etnicitě, rase, pohlaví či genderu (Takács, Mocsonaki, Tóth 2008). Za „homosexuála“ či za „heterosexuála“ tak nelze uvažovat někoho, kdo prostě „je“, ale je vždy potřeba uvažovat s ohledem na prostor a čas či obecný kontext, ve kterém se jím „může/musí stávat“ (více Pitoňák 2013). Každý „ne-heterosexuál“⁴ se tak nejprve musí/může

³ Z důvodu absence české feministicko-geografické literatury (světlou výjimkou je slovenská publikace Blažek, Rochovská 2006) pouze podotýkám, že užívám tvarů mužského rodu (generického maskulina) v zájmu zachování gramatických zvyklostí, konsistence a tradice českého jazyka, v žádném případě však ne jako nástroje patriarchálního útlaku.

⁴ Pojem ne-heterosexuál (popř. neheterosexuál) je vhodnou inkluzivní alternativou, vztahující ke všem osobám, jež nejsou heterosexuální, je alternativou pro nestálý akronym LGBT(IQA), který až na výjimky nepoužívám.

„sebe-identifikovat“⁵, popřípadě tak musí být ostatními označen. Je klíčové chápat, že jakékoliv identifikovatelné znaky, které jsou kulturně přisouzeny např. „homosexuálům“, nejsou jejich esencemi, ale sociálními konstrukcemi, jež podléhají neustále (re)konstrukci. Sexuální identity proto vnímáme jako „kulturně a ideologicky konstruované subjektivity a označení, které slouží i odporují dominantním formám moci“ (Brown, Knopp 2003, s. 313).

Moc je proto potřeba také chápat jako činnou v diskurzech a reprezentacích (tamtéž), a nejen v konvenčnějších materiálních praktikách (např. nátlaku či násilí). Uvědomění si komplexního působení moci vede k chápání, kdy i akademická práce je vnímána jako značné (a uvědoměle) zpolitizovaná (Brown, Knopp 2003, s. 313). Uvažovat produkci akademického textu a užívání terminologie jako něčeho neutrálního, apolitického či dokonce objektivního by bylo proto naivní.

Nyní se krátce pozastavím u terminologie týkající se historických kategorií sexuálních identit, kterými jsou především „homosexualita“ a „heterosexualita“. Nedbalým užíváním těchto termínů můžeme přispívat k šíření medikalizujících a patologizujících diskurzů, ve kterých tyto termíny historicky vznikly (American Psychological Association 1991, Foucault 1978). Termín „homosexuál“ zavedl na konci 18. století Karoly Maria Kertbény (Foucault 1978, Fanel 2000, Seidl 2012) a v průběhu 19. a 20. století byl užíván psychiatry a sexuology k označení duševní choroby, úchyvky či deviace, a proto nabyl patologické, medicínské konotace. S vědomím značného zjednodušování lze v historickém pohledu několika posledních staletí podle Foucaulta v „západní kultuře“ hovořit o změně vnímání „sodomitů“ (zločinců „smilníků“), jež překračovali zákon, k novému druhu člověka, „homosexuálovi“ „duševně nemocnému“ (Foucault 1978). Diskursivně se tak dřívější zločinec (sodomita/smilník) proměnil v „patologického homosexuála“. Teprve až ve druhé polovině 20. století došlo v psychiatrii k pokroku a posílení vlivu nejrůznějších poválečných lidskoprávních hnutí (nejčastěji v USA) a „homosexualita“ byla vyškrtána ze seznamu duševních onemocnění. Oficiálně se stala rovnocennou variantou lidské sexuality (American Psychological Association 1991, Weiss 2003). Ačkoliv má termín „homosexualita“ v současném odborném diskurzu stanovený význam, jeho přetrvávající společenská konotace je stále zatížena svou medikalizací. Je třeba zároveň zdůraznit, že světoví odborníci na sexualitu již téměř 60 let uznávají, že rozlišování na dvě „dualistické“ sexuality je nedostatečné a nereflktuje lidskou rozmanitost (Kinsey, Pomeroy, Martin 1948; Forrest, Ellis 2006, s. 91). Je proto potřeba mít na zřeteli, že termíny „homosexualita“ a „heterosexualita“ mohou v nevhodně užitých kontextech přispívat k šíření diskurzů, které nejsou ve vyspělých zemích a regionech (např. EU) v současnosti upřednostňovány.

K dalším hojně užívaným kategoriím sexuálních identit patří „gay“⁶ či „lesba“ „Gay“ a „lesba“, jako kategorie sexuálních identit, v minulosti „konsolidovaly“

⁵ Jak naznačují výzkumy, tak například homosexuální chování (akty) nejsou nutnouází pro (sebe)konstrukci „homosexuální“ identity, protože bylo prokázáno, že za určitých podmínek je běžné nejen u heterosexuálů (například ve věznicích), ale i u „homosexuálů“ neidentifikujících se s „homosexualitou“, žijících například na venkově (Binnie, Valentine 1999) nebo v rámci represivního heteronormativního režimu (Himl, Seidl, Schindler 2013).

⁶ Termín „gay“ v anglické literatuře někdy zahrnuje i ne-heterosexuální ženy.

v rámci politických a aktivistických reakcí právě na dřívější pejorativní a z vnějšku prisouzenou „homosexuální“ identitu. Rozsáhlá literatura ovlivněná feministickou či „queer“ teorií⁷ ale upozornila i na jejich problematičnost a exkluzivitu. Podle některých autorů tyto sexuální identity „zkonsolidovaly“ poněkud rigidně a vyloučily mnohé další ne-heterosexuály jako transsexuály, bisexuály, příslušníky z jiných etnik či věkových skupin atd. (Jagose 1996). Představa o univerzálnosti „lesbické“ a „gay“ identity či komunity tak nebyla politicky ani teoreticky udržitelná (Binnie, Valentine 1999, s. 181). Na tuto skutečnost, velmi zjednodušeně řečeno, v 90. letech reagovala vznikající „queer“ teorie, nepolapitelný „anti-normativní obrat v rámci feminismu, gay a lesbických studií, kritické sociální teorie a další oblasti společenských věd“ (Brown, Knopp 2003, s. 313). „Queer“ teorie přehodnotila sociální vztahy, včetně těch sexuálních, a využila k tomu postmoderní podezřívavosti k metanarativům (Lyotard 1993), post-strukturalismu i širší kritické sociální teorie. „Queer“ perspektiva byla aplikována i na heterosexuální, problematizovala její přirozenost a domnělou homogenitu a odhalila její velmi rozmanité a nesourodé množiny. Sama podstata identit a politik jejich „vyjednávání“ („negotiation“) se stala předmětem akademické diskuse a kritiky (Pitoňák 2013). Geografické přístupy ovlivněné post-přístupy⁸, především pak „queer“ teorií proto volají po dekonstrukci identit, kritice jejich politik („identity politics“) a hledání cest k porozumění jejich komplexně se prolínajících vztahů. Homosexuální, heterosexuální, gay, lesbické, bisexuální, transsexuální, asexuální, intersexuální, aj. identity nejsou všezahrnující a je třeba je vnímat v rámci širších dynamik, prolínajících se os lidské diference, tzn. přijmout intersekcionalní přístup (Valentine 2007, Brown 2012).

Než se ale geografové sexualit svými argumenty dostali takto daleko, bylo potřeba zjistit, jak geografie vlastně souvisí se sexualitou. Nejprve proto počátkem 90. let 20. století poukázali na to, že veřejný prostor je dominantně „heterosexuální“ (Phillips 2004), že většina prostorů (pracoviště, ulice, domovy, restaurace aj.) je regulována „samozřejmou“ (naturalizovanou) heterosexuální normou, která často vylučuje otevřené projevy (performance) ne-heterosexuality (Valentine 1993). Upozornili na to, že tato norma je umocňována například vládními politikami (místní i celonárodní úrovně), které daňově, zdravotně, penzijně, imigračně zvýhodňují heterosexuální páry a (jejich) nukleární rodiny, zatímco tyto výhody odpírají gayům, lesbám a dalším ne-heterosexuálům (Gorman-Murray, Waitt, Johnston 2008). Jedním z klíčových pojmů geografie sexualit se proto stala heteronormativita⁹, kterou lze přiblížit srovnáním se známějším feministickým konceptem, patriarchátem. Patriarchát upozorňuje na nerovné mocenské vztahy mezi gendery (a pohlavími), heteronormativita pak odkrývá nerovné postavení lidí z hlediska jejich sexualit, bývá s ní nakládáno

⁷ „Queer“ teorie je společné označení pro „nejrůznější intervence zaměřené na destabilizaci heterosexuální normy, jež se soustředí na demonstrování sociální a prostorové konstruovanosti původu všech sexuálních identit“ (Howell 2009, s. 122).

⁸ Obecně termínem „post-přístupy“ uvažují post-pozitivismus, post-strukturalismus, post-modernismus, post-kolonialismus, feministickou a „queer“ teorii.

⁹ Rozdíly mezi termíny heteronormativita, heterosexismus a homofobie diskutuje např. Polášková (2009). Více o institucionalizaci heteronormativity např. v teorii performativity Judith Butler (Butler 1990, 1993) a v Pitoňák (2013).

jako s normou, která strukturuje a reguluje jedinou „normální“ variantu lidské sexuality (Pratt 2009, s. 329; Spargo 2001). Heteronormativita je v kultuře (nejen naší) široce historicky diskurzivně zakořeněna, a to i navzdory faktu, že „homosexualita“ i „heterosexualita“ mají v rozvinutých společnostech již legálně uznávaný rovnocenný status.

S pomocí post-přístupů bylo možné odhalit, že „každodenní prostory jsou produkovány skrze sociální praktiky“ (Browne, Lim, Brown 2007, s. 2), a objevila se tak důležitost analyzovat vztahy mezi rozmanitými populacemi, včetně zkušeností těch, které byly z prostorů vyloučeny (Gorman-Murray, Waitt, Johnston 2008, s. 236). Ve specifických místech a prostorech jsou produkovány nejrůznější formy sexualit pomocí specifických prostorových praktik, které podléhají nezkrotné kreativním regulačním režimům (Howell 2009, s. 122). „Sexuality... ovlivňují prostory, ve kterých žijeme, sociální vztahy i rozhodnutí, se kterými se setkáváme“ (Panelli 2004, s. 111). V naší kultuře je na veřejnosti zcela běžné, když se na ulici vzájemně drží muž se ženou, nijak nevzbuzují pozornost, jejich naturalizovaná heterosexualita je totiž „neviditelná“ (Valentine 1993, Duncan 1996). Procházejí-li se ale na ulici dva muži, kteří se drží za ruce, jsou v lepším případě vystaveni odsuzujícím pohledům a v horším případě různým formám diskriminace či násilí z nenávisti. Zjevné ne-heterosexuálové jsou proto de facto z veřejných prostorů vyloučeni. Těmto vyloučením ale aktivně vzdorují a jsou rovněž činní v procesech produkce prostoru. Z tohoto důvodu byla již zkoumána celá řada prostorů, včetně „gay čtvrtí“, prostorů domova (Johnston, Valentine 1995), gay klubů a barů (Valentine, Skelton 2003), lázní (Fanel 2000), turistických či festivalových prostorů (Johnston 2005; Markwell, Waitt 2009), ale i prostor těla (Panelli 2004). Ne-heterosexuální prostory jsou ovšem často nestabilní („fluidní“), neustále ohrožované heterosexuální většinou (Gorman-Murray, Waitt, Johnston 2008, s. 236).

Předmětem geografí sexualit (ani „queer“ geografie) není studium esenciální podstaty sexuální orientace, ale zkoumání sociálně-konstruovaných, a proto nezbytně prostorových dimenzí sexuálního chování a sexuálních identit, včetně perspektiv a specifik menšinových sexualit, které s úspěchem překonávají a dekonstruují dualistické a normativní způsoby myšlení. Nyní již tedy zúžím zaměření tohoto příspěvku a budu se zabývat vývojem dnes již klasické oblasti geografie sexualit, která se zaměřila na zkoumání měst.

Město a (homo)sexualita

Menšinové sexuální orientace jsou napříč prostory, časy a kulturami vnímány odlišně. V naší „západem ovlivněné kultuře“ bylo menšinové sexuální chování vnímáno jako „odchylka“ od normy již od dob šíření křesťanství (Waldijk 2000) a společnost k němu přistupovala většinou s různou mírou perzekuce (Fanel 2000, Foucault 1978, Seidl 2012). Bohužel ani v současnosti, navzdory existující legislativě, nejsou tyto postoje výjimkou (European Commission 2009) a ne-heterosexuálové se ze strany společnosti stále setkávají s různou mírou nepřijetí, perzekuce či s násilím z nenávisti.

Především „gayové“ a „lesby“ jsou identitami, které často spojujeme s prostředím měst (Hubbard 2011). Existuje pro toto několik vysvětlení, z nichž

některá mají poněkud deterministický charakter. Navzdory tomu, že se ne-heterosexuálové často naučili žít životy neuspokojené a skryté, vyhledávali prostředí/prostory, které v rámci heteronormativity splňovaly některé nutné předpoklady jejich koncentrace. Tímto prostředím se stala právě velká města. Jen zde byl dostatek anonymity a rozmanitosti resp. nižší míry sociálního dohledu (Milgram 1970; Hubbard 2006, 2011), nutných pro vznik tolerantnějších (marginálních, okrajových) prostorů např. ve formě doků či bohémských čtvrtí. Tyto oblasti jsou někdy nazývány jako prahové („liminal“) nebo neřestné („red-light distrikty“) a byly zpočátku pro existenci, ať už otevřených¹⁰ nebo tajných, „homosexuálních“ prostorů nutné (Miller 2009, s. 303). Velká města lákala i spřátelené alternativní životní styly (bohémy, kulturní avantgardu) a již na začátku 20. století byli členové těchto společností k „homosexualitě“ a jiným soudobým „alternativnostem“ tolerantní (Chauncey 1994). Mnozí autoři tak hovoří o tradiční rezidenční koncentraci „homosexuálů“ ve městech (Castells 1983, Laumann a kol. 1994, Hubbard 2006). Pokoušet se o měření koncentrace homosexuálů by ale bylo přinejmenším metodologickou chybou, stanovovat koncentraci „homosexuálů“ v pozitivistickém smyslu by spíše znamenalo pokus o zachycení míry určité sociální-konstruovanosti či sebe-identifikace „homosexuálů“ v daném čase a místě, která je ve městech (z uvedených důvodů) tradičně vyšší.

Historické záznamy dopodrobna popisují prostorové životy „homosexuálů“ ve vnitřních čtvrtích New Yorku (Chauncey 1994), Londýna (Binnie 1995), ale i Prahy (Fanel 2000; Seidl 2012). Charakter těchto „prostorovostí homosexuality“ se v těchto i dalších městech měnil, vždy v závislosti na právních, společenských, ekonomických aj. normách. Zároveň se mnohdy, právě působením přítomnosti „homosexuálů“, měnila i tato města. V následující části článku se pokusím shrnout práce urbánních geografů sexuality a dalších výzkumníků, jež se této problematice intenzivně věnovaly.

Vybrané přístupy urbánní geografii sexualit

Zájem zahraničních urbánních geografů o sexuality lze stopovat přinejmenším k prvním pracím věnujícím se této problematice v tzv. chicagské škole urbánní sociologie z 20. let 20. století. Tyto práce se mimo jiné zabývaly identifikací zanedbaných městských oblastí; popisován byl i územní výskyt „sexuálních deviantů“, prostitutek či kriminality. Teoreticky byly tyto práce zakotveny většinou v přístupu urbánní sociální ekologie. V kontextu sexuality byly studovány tehdy „neviditelné fenomény“ (Miller 2009, s. 303), které se zviditelňovaly a lokalizovaly. O „homosexuální“ prostituci v Chicagu se ve své knize *The hobo* z roku 1923 poprvé zmínil Wirth, který později studoval etnická ghetta, prostorové uspořádání města a jeho práce *The Ghetto* (Wirth 1928) se stala základem pro pozdější studie sexualit. (Homo)sexuality mohly být

¹⁰ Příkladem může být „homosexuální“ (ať tajný či otevřený) komerční prostor („gay bar“), k jehož ekonomické udržitelnosti je nutné uvažovat relativně velkou zdrojovou populaci, nad 50 tis. obyvatel (Miller 2009, s. 303), protože ne-heterosexuálních lidí není v populaci příliš vysoké procento.

v geografickém kontextu studovány až v době, kdy bylo možné otevřeně se ptát: zdali existují ve městech (amerických) identifikovatelné „gay komunity“. Po dlouhou dobu to, kvůli homofobnímu společenskému diskurzu, nebylo možné, proto až na konci 80. let americký sociolog Martine Levine ve svém výzkumu jako první identifikoval „gay ghetta“. Levine aplikoval Wirthova kritéria etnického ghetta a výsledky shrnul ve své práci *The Gay Ghetto* (Levine 1979), kde popsal tři zcela vyvinutá „gay ghetta“ v New Yorku, San Francisku a Los Angeles. Hlavním přínosem jeho pionýrské práce bylo probuzení zájmu o problematiku segregace „gayů“ a upozornění na metodologická úskalí vyvstávající z pokusů o měření rezidenčních koncentrací „gayů“ ve městech (Miller 2009, s. 304). Studie z tohoto období se až na výjimky (Ettore 1978) věnovaly pouze „gayům“, zájem o studium prostorovosti „leseb“ byl v této době zanedbatelný. Dalším významným „prostorovým sociologem“, který se zabýval problematikou „gay“ prostorů (a zčásti i „lesbických“), byl Manuel Castells, který se je ve své knize *City and the grassroots* (Castells 1983) pokoušel i zmapovat. Castells se zaměřil na čtvrt Castro v San Francisku, kde zkoumal oblasti „gay“ rezidenční a komerční koncentrace. Poprvé upozornil také na spojitosti mezi „gay“ obyvateli a procesem gentrifikace (Brown, Knopp 2003, s. 317; Howell 2009, s. 120). „Gayové“ podle Castellse, díky svým relativně vyšším disponibilním příjmům¹¹, které vyvstávají z podstaty, že nemohou zakládat rodiny, a dosahují na vyšší/lépe placené pozice, mohli využívat svého „ekonomického potenciálu“ ke skupování zanedbaných sanfranciských nemovitostí a investovat do jejich rekonstrukce. Významně se tak ve čtvrti Castro svou gentrifikací zapojili do procesu urbánní regenerace. Castellsova práce se nevyhnula kritice, především ze strany feministických geografek. Adler a Brenner (1992) například kritizovaly jeho esencialistické pojetí „gayů“, kdy zcela přehlížel, že jde ve skutečnosti o velmi různorodou (ekonomicky, sociálně, rasově, etnicky, atd.) skupinu ne-heterosexuálních mužů. Nekriticky stereotypoval „gaye“ a jejich životy jako segregované od heterosexuálů (Browne, Lim, Brown 2007). Silnou kritiku si Castells vysloužil i díky pohledu na „lesby“, které vnímal esencialisticky jako ne-teritoriální ženy, údajně preferující vytváření „nehmotných sociálních svazků“ (Castells 1983, s. 140). Specifickému „kvazi-podsvětlnému“ charakteru „lesbických komunit“ se později věnovala až Podmore (2001). Přes všechny tyto nedostatky Castellsova práce přilákala pozornost geografů ke studiu spojitostí a vlivů sexualit na městský prostor.

Problematika urbánní regenerace byla v 80. letech v USA velmi populární, sílil i vliv kritické sociální teorie a v geografii se formoval plodný dialog mezi příznivci „post-přístupů“ na straně jedné v čele s feministickými geografky a na straně druhé proudy marxistických přístupů v čele s radikálními geografky (Chouinard 1997). Geografové Lauria a Knopp (1985) ve své práci tak nad rámec gentrifikace a urbánní regenerace již konkrétněji problematizovali i mocenské vztahy „gayů“, především pak jejich politikou organizovanost, jež byla jedním ze specifických faktorů, které vedly k vývoji prostorové koncentrace

¹¹ Z tohoto důvodu se v angličtině setkáme s poněkud pejorativními, avšak rozšířenými akronymy S/DINKs (Single / Dual Income No Kids), jež značí ekonomický potenciál „gayů“. Lesby díky možnosti mateřství a kulturně nižší sociální perzekuci, nebyly takto ekonomicky stereotypovány.

Obr. 1 – Manchester's Gay Village (vlevo), Oxford street v Sydney během festivalu Mardi Gras (vpravo). Foto: M. Pitoňák.

homosexuálního obyvatelstva v USA. Poukázali na širší ekonomické vztahy a politické důsledky koncentrace „homosexuálů“ v prostoru (dosahování regionálních politických cílů). Knopp později řešil i širší otázky související s „gayi“, gentrifikací a urbánní politickou ekonomikou v kontextu prostorových dynamik kapitalismu (Knopp 1987).

Viditelné a tedy relativně snadno identifikovatelné koncentrace „homosexuálních“ obyvatel byly zpočátku spíše severoamerickým (z části i australským a britským) fenoménem, kde specifické politické, ekonomické a společenské prostředí vytvořily podmínky, jež umocnily zformování „gay ghet“ (Pain 2001, s. 138), které se později začaly označovat méně pejorativně jako „gay vesnice“ („gay village“). Takové oblasti jsou tedy charakteristické vysokou rezidenční koncentrací „gayů“ (jež ovlivňují místní samosprávy), ale také koncentrací podniků cílících na specifickou klientelu v podobě gay klubů, barů, restaurací aj. Pravděpodobně nejlepším současným příkladem „gay vesnice“ je West Hollywood city v Los Angeles (Miller 2009), Canal Street v Manchesteru nebo Oxford Street v Sydney (obr. 1). Oblastí se signifikantně vyšší koncentrací „lesbických prostorů“ existuje jen velmi málo (Pain 2001, s. 138). Koncentrace „gay“ komerčních podniků, vzniklých díky relativně liberálním podmínkám tržních ekonomik (zpočátku především v USA), umožnila mapování a zviditelnění ve společnosti jinak nepřiliš viditelných ne-heterosexuálů. Bylo by však omylem předpokládat, že existence těchto podniků byla v USA okamžitě společností tolerována. Silně heteronormativní a diskriminační prostředí bylo jednou z podmínek, které „homosexuály“ donutily migrovat do těchto „gay vesnic“, motivací jim bylo získání kolektivní komunitní ochrany¹². Ještě v 60. letech se tyto komunity se svými podniky stávaly terčem útoků, a to i ze strany policie. Dnes již legendární útok policistů na podnik *Stonewall Inn* v New Yorku roku 1969 podnítil masové povstání „gayů“ a jejich příznivců (Bell, Valentine 1995; Jagose 1996; Phillips 2004, s. 269), které vedlo k založení tradice „průvodů hrdosti“ („pride parades / marches“). Dnes jsou tyto události organizovány každoročně i v dalších zemích (včetně Česka), kde přispívají k narušování heteronormativity, zviditelnění ne-heterosexuality a zrovnoprávnění lidí všech

¹² Život v „gay vesnici“ Castro v San Francisku vykresluje například film *Milk* z roku 2008.

sexualit. Dnes mnohdy rozptýlené „gay“ podniky jsou i dlouho po zlepšení společenských podmínek skryté, maskované, případně chráněné ochranou (Matejskova 2007).

Poněkud odlišný vývoj prostorové přítomnosti měli ne-heterosexuálové v Evropě, kde pochopitelně také nechyběli, ale v rámci odlišného socio-politického prostředí a uspořádání „socializovali v prostoru spíše neviditelně“, opět téměř výhradně ve velkých městech (např. Londýn, Paříž, Praha). Tyto prostory nabývaly nejrůznějších „tajných“ forem a vyskytovaly se samozřejmě i v jiných oblastech světa (včetně USA), které nebyly viditelně rozmanitosti lidských sexualit nakloněné. V západní Evropě ale přetrvávaly v relativně neviditelné podobě až do 80. let 20. století. Jednalo se například o veřejné prostory parků, náměstí či různých nároží, které byly známé (především uvnitř komunity) jako setkávací prostory či prostory intimních kontaktů, v češtině pro ně existuje termín „holandy“ (Fanel 2000), užívá se často ale anglický termín „cruising spots“. V evropských městech tedy nedošlo¹³ k vytvoření „gay ghett“ resp. rezidenčních koncentrací, podobných těm v USA či Austrálii. Od konce 80. let v souladu s liberalizací většiny evropských společností (Inglehart, Welzen 2005; Waaldijk 2000), ke které přispěly především lidsko-právní reformy, započaté v 60. letech v USA, došlo k výraznému omezení diskriminace „homosexuálů“ ze strany institucí. Významnou roli sehrálo i již zmíněné rozpoznání ekonomického potenciálu „gayů“ (S/DINKs), zvýrazňující jejich roli v rámci městských ekonomik. K dalším pokrokům na poli geografie sexualit přispěli především britští geografové, kteří byli inspirováni „novými“ kulturními vlivy „kulturního obratu“ v sociálních vědách. Významnou oblastí, na kterou se soustředili, byly politiky propagace nových „gay čtvrtí“ („gay village“, „gayborhood“) a jejich dopadů na městské ekonomiky (Brown 2013).

Jak časná kritika Castellse naznačovala, „homosexuálové“ byli stereotypováni jako mladí, bělošští, vytríbení či bohatí „gayové“. Další kritika sílila v podobě nově vznikajícího intelektuálního proudu myšlení, „queer“ teorie, jejíž nepolapitelný vliv byl natolik citelný, že se jí začalo říkat „queer“ geografie (Browne, Nash 2010). Ekonomické stereotypování a neoklasický přístup ke gayům si získaly přezdívku „pink pound“ („růžová libra“) a kriticky se touto problematikou zabýval např. Binnie (1995). Binnie studoval rozvoj „gay“ prostorů v kontextu samospráv a podnikatelských subjektů, které spolu v atmosféře ekonomické recese raných 90. let spolupracovaly s místními „gay“ komunitami a vytvářely městské prostory orientované na „gaye“ (či spíše na jejich „růžové libry“). Studoval londýnskou čtvrt' Soho kolem Old Compton Street a také nizozemský Amsterdam, kde i místní vláda pomáhala „gay“ podnikům a zastávala se o „gay práva“, aby bylo možné město jako celek propagovat jako mezinárodní „gay“ metropoli. Obě tyto „revitalizační strategie“ (v Londýně i v Amsterdamu) Binnie popsal jako „spojenectví mezi ‚queer‘ politikami a růžovým kapitálem“. Odkryl, že hlavním zájmem bylo do těchto konkurujících si postindustriálních měst přilákat investice, („gay“) migranty a národní či mezinárodní turisty (Binnie 1995, Johnston 2001). Postupem času i další geografové (Rushbrook 2002, Johnston 2005) explicitně upozornili na „kapitalistickou a heteronormativní“

¹³ Určitou výjimkou byl Londýn, ale ani zde tyto prostory neměly výlučně rezidenční charakter, chápány byly jako prostory avantgardy atd.

manipulaci s „gayi“ v rámci procesu gay komodifikace (Bruce, Yearley 2006), ve které je z „homosexuálů“ aktivně vytvářena „gay konzumní kultura“, „obchodní artikl“. Quilley (1997) tak na příkladu manchesterské Canal Street píše o „touze města“ přilákat turisty pod nálepkou kosmopolitní rozmanitosti. Díky těmto procesům se v průběhu 90. let v největších evropských městech objevily viditelné „gay vesnice“, příkladem mohou být čtvrti Le Marais v Paříži (Sibalis 2004), Soho v Londýně (Binnie 1995) či Chueca v Madridu (Boivin 2011).

Dřívější deskriptivní práce postupně nahradily novější, které inklinovaly ke „queer“ teorii a jiným post-přístupům, reagovaly např. na AIDS aktivismus ve městech (Brown 1995) či sílící „queer“ politiky. Mnohé práce demonstrovaly nedostatečnost strukturalistických paradigmat (Bell, Valentine 1995; Bell a kol. 1994; Brown 1994; Knopp 1998). Pozornost se přesunula na sexuální významy městského veřejného prostoru, ke konfliktům souvisejícím se způsoby konstruovanosti prostoru, na studium sexualizovaných performancí (např. průvody hrdosti) a nejrůznější prostorové strategie upevňující či odporující heteronormativitě. Podle Bella a Binnieho (2004) se města stala primárním místem materializace sexuální identity, komunity a souvisejících politik či konfliktů.

V této souvislosti nabyla na významu kritická diskuse využití ideologie kosmopolitismu, která byla využita k propagaci „gay vesnic“ a průvodů hrdosti. Binnie a Skeggs (podle Žižeka 1997) o kosmopolitismu hovoří jako o soudobém „cynickém záchvěvu kapitalismu zahrnut diferencí (i tu, která je s ním v rozporu) k užítku, v zájmu kapitalistické potřeby expandovat na nové trhy“ (Binnie, Skeggs 2004, s. 41). Post-industriální trhy volnočasového konzumu rozvinuly nové formy marketingu městského prostoru a městské „gay prostory“ začaly být propagovány jako kosmopolitní podívaná („spectacle“). Ať již tomu bylo ve formě „gay vesnic“, pravidelných karnevalů či zmíněných průvodů hrdosti. Znáмым příkladem je např. každoroční Mardi Gras v Sydney (Markwell 2002), evropská Europride či Prague Pride v Praze. Získaná viditelnost „gayů“ a „leseb“ je tak zřetelně spojená s tzv. „momentem gay marketingu“ (Jayne 2006, s. 119) a rozvojem diskurzu „růžové ekonomiky“. „Gayové“ a „lesby“ jsou podněcováni ke konzumu (míst a těl) pomocí médií a pestré škály cestovních „gay průvodců“¹⁴ či reklam v nejrůznějších „růžových magazínech“. Tento boom „růžové ekonomiky“ se se zpožděním dostává i do Česka, což lze mimo jiné doložit vznikem nových „gay“ a „lesbických“ cestovních kanceláří (např. PinkGo) či zájmem české státní agentury Czechtourism (Šindelářová 2008). Diskutované skutečnosti zahájily diskuzi týkající se svobod a produkovaných vyloučení (vně mainstreamových „gayů a leseb“), postavených na schopnosti konzumovat a být konzumováni (Jackson 1989). Konstrukce takovéto „gay či lesbické identity“ přináší ne-heterosexuálům nejenom omezená práva, ale i nebezpečí ve formě šíření pejorativních heteronormativních diskurzů o „západních homosexuálech jako hyper-mobilních, bohatých a privilegovaných konzumentech“ (Binnie, Skeggs 2004, s. 43–44). Právě z důvodů progresivní komodifikace „gayů a leseb“ v posledních letech stoupá i zájem o „gaye a lesby“ i v oborech jako „leisure studies“, cestovní ruch či v ekonomice. „Gay“ a „lesbický“ turismus v geografii

¹⁴ Nejznámějším je zajisté i v akademické sféře často citovaný průvodce Spartacus International gay guide, který vychází každoročně od roku 1970.

studuje celá řada autorů (např. Elder 1995 či Johnston 2001, 2005). Otázkou zůstává, do jaké míry je emancipace „homosexuálů“ (ve městech) „podporována“ ekonomicky a do jaké míry jde o liberální či post-materiální vývoj společností (Inglehart, Welzen 2005). Přikláním se k názoru, že ideologie kosmopolitismu je často zneužita jako marketingová klička, zakrývající záměr konzumovat (sexuální) diferenci jako spektakulární podívanou (Binnie, Skeggs 2004). Soudobé město je mnohdy chápáno jako místo s novými příležitostmi pro dříve marginalizované skupiny, současně tyto skupiny ale nadále rozděluje a tvoří. Genderově, věkově, aktivisticky, majetkově, rasově či tělesně vyloučené skupiny ne-heterosexuálů nadále nemají ve městech příliš prostorů, ve kterých by mohli „bezpečně“ existovat, nemají-li zájem či prostředky konzumovat či být konzumováni (Binnie, Skeggs 2004).

V souvislosti s různou měrou přijímání „homosexuality“ ve městech zde chcí diskutovat ještě jeden zajímavý koncept související s problematikou post-industriálních ekonomik novodobých metropolí. Příkladem je sice poněkud populistická, ale nikoliv nezajímavá práce amerického urbánního teoretika Richarda Floridy, který dal do souvislosti problematiku rozvoje měst s rozmanitostí jejich obyvatelstev. Florida v podstatě upozornil na to, že v období konkurence soudobých měst (Sassen 2006) již lidský a sociální kapitál nejsou zcela dostatečné faktory pro úspěšný rozvoj (Florida 2005) a poukázal, že k vysoké technologické úrovni resp. inovativnosti měst je zapotřebí tzv. kreativní třídy obyvatel, mezi které zařadil nejrůznější lidi od vysokoškolských profesorů, výzkumníků, umělců, podnikatelských elit až po designéry a architekty. Podle názoru Floridy města potřebují kreativní třídu lákat a motivovat ji, aby v nich pobývala, především poskytováním vhodného a podnětného prostředí. Florida vše konkretizoval ve svém konceptu 3T (technologie, talent a tolerance), jenž navrhnul měřit pomocí specifických indexů. Kreativní města, která lákají „kreativní třídu“, jsou podle Floridy tolerantní. Právě tato tolerance je v jeho konceptu zajímavá, Florida ji stanovuje na základě tzv. „gay indexu“ a „bohémského indexu“. Zvláštní „korelací“ „koncentrace gayů ve vybraných městech“ s „rozvinutostí hi-tech sektoru měst“ pak Florida dokázal, že města přátelská ke „gayům“ (s jejich vyšším zastoupením) jsou tolerantnější, a proto lákavější pro kreativní třídu obyvatel, kterým tato tolerance imponuje (Florida 2002). Podobné závěry o významu postojů k homosexualitě podporují i výsledky ze světové studie proměny společenských hodnot (Inglehart, Welzen 2005). „Homosexualita do určité míry představuje poslední hranici rozmanitosti v naší společnosti, a proto místa, která vítají gay komunitu, vítají všechny druhy lidí“ (Florida 2002, s. 256). Tato věta jistě i nadále rozšířila zájem o studium souvislostí „homosexuality“ a měst. Značný zájem lze potvrdit množením mnoha „výzkumných zpráv“ zaměřených na zhodnocení kreativního kapitálu řady světových měst. Florida se samozřejmě nevyhnul kritice, autoři mu vyčítají především vágnost použité metodologie (Markusen 2005, Glaeser 2005), např. při stanovování „gay indexu“. Floridova práce také do určité míry stereotypovala „homosexuály“ jako „ukazatele kreativity“ (Bell, Binnie 2004; Knox, Pinch 2006, s. 239). Rostoucí dostupnost statistických dat o ne-heterosexuálech ale rovněž poukázala na skutečně signifikantní vazby mezi inklusivitou ne-heterosexuality a regionální ekonomickou, technologickou i lidskou výkonností měst (Florida, Mellander 2010).

Mnohá „západní města“ dokázala využít touhy ne-heterosexuálů po viditelnosti, veřejném životu a získání rovnoprávnosti k tomu, aby aktivně vytvářela nové zdroje příjmů a oživila své ekonomiky. Současné evropské „gay prostory“ je možné definovat především jako komerční prostory volnočasových aktivit zacílené na „gaye“ či obecně na „gay kulturu“, kterou komodifikují, konstruují a poskytují jako kosmopolitní podívanou.

Města ve státech střední a východní Evropy svůj vývoj mají poněkud odlišný a tyto skutečnosti byly již diskutovány jinde (Musil 2005; Sýkora 1999, 2001). V současnosti lze ale i ve většině středoevropských metropolí jako Praha, Budapešť či Bratislava zaznamenat podobné změny a procesy připomínající ty, které se odehrály na „západě“. Tyto změny je ale potřeba studovat v místních kontextech a konfrontovat je s předchozím „západem produkovaným věděním“ kriticky. Pokud pouze slepě aplikujeme tuto „cizí“ perspektivu, v lepším případě budeme hledat odpovědi na špatné otázky a v horším případě se budeme snažit nalézat procesy tam, kde se neodehrávají, a oddalovat tak odhalení a případnou intervenci procesů, které jsou skutečně podstatné, ačkoli možná skryté. Praha si v tomto ohledu žádá mimořádnou pozornost. Praha je celosvětově proslavena jako město gay sexu a gay pornografie, ve kterém pučí prostituce heterosexuálních mužů, kteří si nechávají platit za pohlavní styk s „gay turisty“ (Hall 2007; Bar-Johnston, Weiss 2014). Zároveň v Praze proběhly již tři ročníky Prague Pride, průvodu a festivalu ne-heterosexuálních lidí a jejich příznivců. Tyto události proběhly ve specifických místech, ve kterých došlo ke specifickým politicko-prostorovým střetům a dynamikám, jejichž význam má dalekosáhlé důsledky. V zahraničí se geografie podobným důsledkům intenzivně věnuje (Johnston 2005), u nás si tyto události také zasluhují pozornost geografů a geografek, protože se nejedná o identické události, kterým bychom rozuměli. V Praze by se pak geografie sexualit mohla rovněž zabývat geografii zdraví, protože bohužel dochází k velkému nárůstu HIV pozitivních obyvatel, především pak mezi „homosexuály“. Praha má rovněž poměrně extenzivní nabídku nejrůznějších gay komerčních podniků, které reagují na vysokou poptávku ze strany českých, ale i zahraničních ne-heterosexuálů. Jak jsem již diskutoval, Praha rovněž začíná pocíťovat význam „gay cestovního ruchu“, „podpultově“ již ve svých turistických infocentrech několik let nabízí „oficiální gay průvodce“, ty jsou pak i stažitelné na jejich webových stránkách. Kritická geografická analýza těchto procesů a jejich souvislostí s možnou tržní manipulací a nástupem „růžové koruny“ by tak měly být diskutovány.

Závěrem

Urbánní geografie sexualit si během svého vývoje prošla mnoha momenty, v tomto článku jsem mohl představit jen vybraný soubor perspektiv studujících městský prostor, pokusil jsem se ale i nastínit některá terminologická a konceptuální specifika, která s nimi souvisejí. Vyčerpávající přehled v jednom článku poskytnout nelze, vybraná témata ale snad povedou k plodné diskusi a přispějí k zájmu o tuto problematiku v české geografii.

Odkazuji proto na některé další přehledové práce, které tento výběr rozšíří (Binnie 1997; Brown, Knopp 2003; Brown 2013). Zároveň existuje obrovská

škála dalších směrů geografíí sexualit, jež se zabývají jinými kontexty. Roste význam prací zaměřených na otázky širší měřítkové úrovně například globálního „gayství“ (Johnston, Longhurst 2009) či sexuálního občanství a státu (Bell, Valentine 1995; Binnie 1997; Browne, Lim, Brown 2007). Rovněž již od 90. let roste zájem o výzkum sexuality v kontextu prostoru venkova (Bell, Valentine 1995). V geografíích sexualit rovněž existuje silný proud zaměřený na obecné vztahy mezi prostorem a identitami (Valentine 2007, Brown 2012). Zprvu se tato oblast sice zabývala prakticky výlučně sexualitou, postupně ale v rámci pochopení významu intersekcionalní analýzy, došlo k zahrnutí dalších os difference (genderu, rasy, společenské třídy, věku atd.). Tento vývoj přispěl k rozvoji všeobecného geografického chápání komplexních procesů, které strukturují naše každodenní prostorové životy.

V „západních zemích“ je již zjevné, že studium sexualit v geografii a příbuzných sociálních vědách není jen okrajovou záležitostí, ale jedná se o rychle se rozvíjející oblast studia související s obecným uznáním faktu, že lidské (humánní či sociální) geografie jsou ovlivňovány mnoha ekonomickými, politickými, sociálními a kulturními strukturami, z nichž mohou jmenovat například kapitalismus, patriarchát, rasismus, sexismus, heteronormativitu, ableismus, ageismus a další normativní struktury. Tyto struktury jsou však samozřejmě s lidskými zkušenostmi dialekticky propojeny, bez jejich lidské institucionalizace, (re)konstrukce či (re)produkce by neexistovaly. Je potřeba pochopit, že je nelze studovat jen omezenými strukturálními přístupy, ale je potřeba užívat a rozvíjet ty, které jsou citlivé k diferencí, k existenci moci a k procesům, k jejichž porozumění musíme opouštět zažitý rámec. Takový přístup nabízí geografii například „queer“ teorie a další „post-přístupy“, které ji obohacují, ale zároveň zpětně geografie figuruje jako významný korektiv, jež omezuje tlak těchto „post-přístupů“ v sociální teorii, které často zanedbávají širší politicko-ekonomické vlivy, jež nepochybně hrají značnou úlohu v produkci nejen sexualizovaného prostoru (Binnie, Valentine 1999). Metodologický, epistemologický i ontologický přínos „queer“ teorie a geografíí sexualit není tedy jen okrajovou záležitostí a může obohatit celou naši geografii. Geografie sexualit svým zaměřením a propojeností s dalšími sociálně-vědními obory představují přínos pro kulturní a sociální geografii jako celek, kdy svou erudicí v „post-přístupech“ problematizují např. dualistické myšlení. Geografie sexualit rozpracovávají kritické sociální teorie, studují prostor jako sociální konstrukci, studují prostorové společenské struktury, moc, vědění, subjektivitu, identity aj. nejen na úrovni teoretické, ale i praktické. Díky diskutovaným studiím došlo k pokroku v geografickém chápání „lesbických“, „gay“, „bisexuálních“, „heterosexuálních“ aj. životů, i k jistému posunu v samotné povaze dříve výlučně heteronormativního vědění (Binnie 1997). Geografická perspektiva znalá postmoderních, post-strukturalistických, ale rovněž i mnohých strukturalistických přístupů přináší velmi plodný vhled do problematiky lidských sexualit, které ve své komplexitě diskursivně reflektují, že vše, co je sociální, je prostorové, a proto i geografické.

Literatura:

- ADLER, S., BRENNER, J. (1992): Gender and Space: Lesbians and Gay Men in the City. *International Journal of Urban and Regional Research*, 16, č. 1, s. 24–34.
- AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION, INC. (1991): Avoiding Heterosexual Bias in Language. *American Psychologist*, 46, č. 9, s. 973–974.
- BAR-JOHNSON, M. D., WEISS, P. (2014). A Comparison of Male Sex Workers in Prague: Internet Escorts versus Men Who Work in Specialized Bars and Clubs. *The Journal of Sex Research*, s 1–9.
- BELL, D., BINNIE, J., CREAM, J., VALENTINE, G. (1994): All Hyped Up And No Place To Go. *Gender, Place and Culture*, 1, č. 1, s. 31–47.
- BELL, D. (1995): Perverse Dynamics, Sexual Citizenship and the Transformation of Intimacy. In: Bell, D., Valentine, G. (eds.): *Mapping Desire geographies of sexualities*. Routledge, London, s. 278–290.
- BELL, D., VALENTINE, G. (1995a): *Mapping Desire geographies of sexualities*. Routledge, New York, 368 s.
- BELL, D., VALENTINE, G. (1995b): Queer country: Rural Lesbian and Gay Lives. *Journal of Rural Studies*, 11, č. 2, s. 113–122.
- BELL, D., BINNIE, J. (2004): Authenticating Queer Space: Citizenship, Urbanism and Governance. *Urban Studies*, 41, č. 9, s. 1807–1820.
- BINNIE, J. (1995): Trading places: consumption, sexuality and the production of queer space. In: Bell, D., Valentine, G. (eds.): *Mapping Desire geographies of sexualities*. Routledge, London, s. 182–199.
- BINNIE, J. (1997): Coming out of Geography: towards a queer epistemology? *Environment and Planning D: Society and Space*, 15, č. 2, s. 223–237.
- BINNIE, J., VALENTINE, G. (1999): Geographies of sexuality – a review of progress. *Progress in Human Geography*, 23, č. 2, s. 175–187.
- BINNIE, J., SKEGGS, B. (2004): Cosmopolitan knowledge and the production and consumption of sexualized space: Manchester’s gay village. *The Sociological Review*, 52, č. 1, s. 39–61.
- BLAŽEK, M., ROCHOVSKÁ, A. (2006): *Feministické geografie*. Geografika, Bratislava, 188 s.
- BOIVIN, R. R. (2011): De la ambigüedad del clóset a la cultura del gueto gay: género y homosexualidad en París, Madrid y México. *La Ventana*, 34, č. 5, s. 146–190.
- BROWN, M. (1994): The work of city politics: citizenship through employment in the local response to AIDS. *Environment and Planning A*, 26, č. 6, s. 873–894.
- BROWN, M. (1995): Ironies of distance: an ongoing critique of the geographies of AIDS. *Environment and Planning D: Society and Space*, 13, č. 2, s. 159–183.
- BROWN, M., KNOPP, L. (2003): Queer Cultural Geographies – We’re Here! We’re Queer! We’re Over There, Too! In Anderson, K., Domosh, M., Pile, S., Thrift, N. (eds.): *Handbook of Cultural Geography*. SAGE, London, s. 331–324.
- BROWN, M. (2012): Gender and sexuality I: Intersectional anxieties. *Progress in Human Geography*, 36, č. 4, s. 541–550.
- BROWN, M. (2013): Gender and sexuality II There goes the gayborhood? *Progress in Human Geography*, 37, s. 1–9, DOI: 10.1177/0309132513484215.
- BROWNE, K. (2005): Snowball Sampling: Using Social Networks to Research Nonheterosexual Women. *International Journal of Social Research Methodology*, 8, č. 1, s. 47–60.
- BROWNE, K., LIM, J., BROWN, G. (2007): *Geographies of Sexualities*. Ashgate Publishing Limited, Burlington, 278 s.
- BROWNE, K., NASH, C. J. (2010): *Queer methods and methodologies: Intersecting queer theories and social science research*. Ashgate Publishing Limited, Burlington, 301 s.
- BRUCE, S., YEARLEY, S. (2006): *The SAGE Dictionary of Sociology*. SAGE Publications, London, 344 s.
- BUTLER, J. (1990): *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge, New York, 172 s.
- BUTLER, J. (1993): *Bodies that Matter: On the Discursive Limits of “Sex”*. Routledge, New York, 288 s.

- CASTELLS, M. (1983): *The City and the Grassroots: A Cross-cultural Theory of Urban Social Movements*. Edward Arnold, London, 450 s.
- EUROPEAN COMMISSION. (2009): *Discrimination in the EU in 2009*. European Commission, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_317_en.pdf (25. 1. 2013).
- DELAMATER, J. D., HYDE, J. S. (1998): Essentialism vs. Social Constructionism in the Study of Human Sexuality. *Journal of Sex Research*, 35, č. 1, s. 10–18.
- DILL, B. T., ZAMBRANA, R. E. (2013): Critical Thinking About Inequality: An Emerging Lens. In: Ferguson, S. J.: *Race, Gender, Sexuality, and Social Class*. SAGE, Los Angeles, s. 140–151.
- DUNCAN, N. (1996): *BodySpace Destabilizing geographies of gender and sexuality*. Routledge, London, 278 s.
- ELDER, G. (1995): Of Moffies, Kaffirs and Perverts: Male Homosexuality and the Discourse of Moral Order in the Apartheid State. In: Bell, D., Valentine, G. (eds.): *Mapping Desire geographies of sexualities*. Routledge, London, s. 50–58.
- ELDER, G., KNOPP, L., NAST, H. (2003): Sexuality and Space. In: Gaile, G. L., Willmott, C. J. (eds.): *Geography in America at the Dawn of the 21st Century*. Oxford University Press, Oxford, s. 200–208.
- ETTORE, E. M. (1978): Women, urban social movements and the lesbian ghetto. *International journal of Urban and Regional Research*, 11, č. 2, s. 499–520.
- FANEL, J. (2000): *Gay historie*. Dauphin, Praha, 527 s.
- FERGUSON, S. J. (2013): *Race, Gender, Sexuality and Social Class*. SAGE, Los Angeles, 776 s.
- FLORIDA, R. (2002): *The Rise of the Creative Class*. Basic Books, New York, 416 s.
- FLORIDA, R. (2005): *Cities and the Creative Class*. Routledge, New York, 198 s.
- FLORIDA, R., MELLANDER, C. (2010): There goes the metro: how and why bohemians, artists and gays affect regional housing values. *Journal of Economic Geography*, 10, č. 2, s. 167–188.
- FORREST, S., ELLIS, V. (2006): The making of sexualities. In Cole, M. (ed.): *Education, Equality and Human Rights*. Routledge, Abingdon, s. 89–110.
- FOUCAULT, M. (1978): *The History of Sexuality*. Pantheon Books, New York, 169 s.
- GLAESER, E. L. (2005): Review of Richard Florida's *The Rise of the Creative Class*. *Regional Science and Urban Economics*, 35, č. 5, s. 593–596.
- GORMAN-MURRAY, A., WAITT, G., JOHNSTON, L. (2008): Guest Editorial – Geographies of Sexuality and Gender 'Down Under'. *Australian Geographer*, 39, č. 9, s. 235–246.
- HALL, T. M. (2007). Rent-boys, barflies, and kept men: men involved in sex with men for compensation in Prague. *Sexualities*, 10, č. 4, s. 457–472.
- HAMPL, M. (1998): *Realita, společnost a geografická organizace: hledání integrálního řádu*. Univerzita Kralova v Praze, Praha, 110 s.
- HIML, P., SEIDL, J. SCHINDLER, F. (2013): „Miluji tvory svého pohlaví“: homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí. Argo, Praha, 649 s.
- HOWELL, P. (2009): Sexuality. In: Kitchin, R., Thrift, N. (eds.): *International Encyclopaedia of Human Geography*. Elsevier, Oxford, s. 119–124.
- HUBBARD, P. (2006): *City*. Routledge, London, 312 s.
- HUBBARD, P. (2011): *Cities and Sexualities*. Routledge, Oxon, 256 s.
- HUNTINGTON, S. P. (2001): *Střet civilizací*. Rybka Publishers, Praha, 447 s.
- CHAUNCEY, G. (1994): *Gay New York*. BasicBooks, New York, 478 s.
- CHOUINARD, V. (1997): Structure and agency: contested concepts in human geography. *The Canadian Geographer*, 41, č. 4, s. 363–377.
- INGLEHART, R., WELZEN, C. (2005): *Modernization, Cultural Change and Democracy*. Cambridge University Press, Cambridge, 333 s.
- JACKSON, P. (1989): *Maps of Meaning*. Routledge, London, 240 s.
- JAGOSE, A. (1996): *Queer Theory An Introduction*. New York University Press, New York, 153 s.
- JAYNE, M. (2006): *Cities and Consumption*. Routledge, London, 244 s.
- JENKINS, W. J. (2010): Can Anyone Tell Me Why I'm Gay? What Research Suggests Regarding The Origins of Sexual Orientation. *North American Journal of Psychology*, 12, č. 2, s. 279–296.

- JOHNSTON, L., VALENTINE, G. (1995): Wherever I lay my girlfriend, that's my home: the performance and surveillance of lesbian identities in domestic environments. In: Bell, D., Valentine, G. (eds.): *Mapping Desire geographies of sexualities*. Routledge, London, s. 99–113.
- JOHNSTON, L. (2001): (Other) bodies and tourism studies. *Annals of Tourism Research*, 28, č. 1, s. 180–201.
- JOHNSTON, L. (2005): *Queering Tourism*. Routledge, London, 145 s.
- JOHNSTON, L., LONGHURST, R. (2009): *Space, place, and sex: Geographies of sexualities*. Rowman & Littlefield, Lanham, 208 s.
- KINSEY, A. C., POMEROY, W. B., MARTIN, C. E. (1948): *Sexual Behavior in the Human Male*. W.B.Saunders, Philadelphia, 804 s.
- KNOPP, L. (1987): Social theory, social movements and public policy: recent accomplishments of the gay and lesbian movements in Minneapolis, Minnesota. *International Journal of Urban and Regional Research*, 11, č. 2, s. 243–261.
- KNOPP, L. (1998): Sexuality and Urban Space: Gay Male Identity Politics in the United States, the United Kingdom, and Australia. In: Fincher, R., Jacobs, J. M. (eds.): *Cities of difference*. The Guilford Press, New York, s. 149–176.
- KNOPP, L. (2001): *A Queer Journey to Queer Geography*. In: Knopp, L.: *Placing autobiography in Geography*. Syracuse, New York s. 78–98.
- KNOX, P., PINCH, S. (2006): *Urban Social Geography*. Pearson, Harlow, 375 s.
- LAUMANN, E. O. a kol. (1994): *The Social Organization of Sexuality*. The University of Chicago Press, Chicago, 750 s.
- LAURIA, M., KNOPP, L. (1985): Toward An Analysis of the Role of Gay Communities in the Urban Renaissance. *Urban Geography*, 6, č. 2, s. 152–169.
- LEVINE, M. (1979): *Gay Ghetto*. In: Levine, M.: *Gay Men: The Sociology of Male Homosexuality*. Harper & Row, New York, s. 182–204.
- LYOTARD, J.-F. (1993): *O postmodernismu*. Filosofický ústav AV ČR, Praha, 206 s.
- MARKUSEN, A. (2005): Urban development and the politics of a creative class: evidence from a study of artists. *Environment and Planning A*, 38, č. 10, s. 1921–1940.
- MARKWELL, K. (2002): Mardi Gras Tourism and the Construction of Sydney as an International Gay and Lesbian City. *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*, 8, č. 1–2, s. 81–99.
- MARKWELL, K., WAITT, G. (2009): Festivals, Space and Sexuality: Gay Pride in Australia. *Tourism Geographies*, 11, č. 2, s. 143–168.
- MATEJSKOVA, T. (2007): Straights in a Gay Bar: Negotiating Boundaries through Time-Spaces. In: Browne, K. L. (ed.): *Geographies of sexualities*. Ashgate, Burlington, s. 137–150.
- MILGRAM, S. (1970): *The Experience of Living in Cities*. Science, 167, s. 1461–1468.
- MILLER, V. (2009): *Gay Geographies*. In: Kitchin, R., Thrift, N. (eds.): *International Encyclopedia of Human Geography*. Elsevier, Oxford, sv. 4, s. 302–308.
- MUSIL, J. (2005): Prague returns to Europe. In: Hamilton, I. a kol. (ed.): *Transformation of Cities in Central and Eastern Europe*. United Nations University Press, Tokyo, s. 281–317.
- NAYAK, A., JEFFREY, A. (2011): *Geographical Thought*. Pearson, Harlow, 360 s.
- PAIN, R. (2001): *Geographies of gender and sexuality*. In: Pain, R. a kol. (ed.): *Introducing Social Geographies*. Oxford University Press Inc., New York, s. 120–140.
- PANELLI, R. (2004): *Social Geographies*. SAGE Publications, London, 287 s.
- PHILLIPS, R. (2004): *Sexuality*. In: Duncan, J. a kol. (eds.): *A Companion to Cultural Geography*. Blackwell Publishing, Oxford, s. 265–278.
- PITONÁK, M. (2013): *Prostorovost, institucionalizace a kontextualita heteronormativity: studie vyjednávání neheterosexuálních identit v Česku*. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 14, č. 2, s. 27–40.
- PODMORE, J. A. (2001): *Lesbians in the Crowd: Gender, sexuality and visibility along Montréal's Boul. St-Laurent*. *Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography*, 8, č. 4, s. 333–355.
- POLÁŠKOVÁ, E. (2009): *Plánovaná lesbická rodina: rozhodovací proces jako klíčový aspekt přechodu k rodičovství*. Disertační práce. Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií, katedra psychologie, 246 s.

- PRATT, G. (2009): Heteronormativity. In: Gregory, D. a kol. (ed.): *The Dictionary of Human Geography*, 5th Edition. Wiley-Blackwell, Oxford, s. 329–330.
- QUILLEY, S. (1997): Constructin Manchester's "New Urban Village": Gay Space in the Entrepreneurial City. In: Ingram, G. B., a kol (ed.): *Queers in space*. Bay Press, Seattle, s. 275–294.
- RUSHBROOK, D. (2002): Cities, Queer Space, and the Cosmopolitan Tourist. *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*, 8, č. 1, s. 183–206.
- SASSEN, S. (2006): Cities and Communities in the Global Economy. In: Brenner, N. Keil, R.: *The Global Cities Reader*. Routledge, Oxon, s. 82–88.
- SEIDL, J. (2012): Od žaláře k oltáři. HOST, Brno, 584 s.
- SIBALIS, M. (2004): Urban Space and Homosexuality: The Example of the Marais, Paris „Gay Ghetto“. *Urban Studies*, 41, č. 9, s. 1739–1758.
- SPARGO, T. (2001): Foucault a teorie podivného. Triton, Praha, 78 s.
- SYKORA, L. (1999): Changes in the internal spatial structure of post-communist Prague. *GeoJournal*, 49, č. 1, s. 79–89.
- SYKORA, L. (2001): Proměny prostorové struktury Prahy v kontextu postkomunistické transformace. In: Hampl, M.: *Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie*. Univerzita Karlova v Praze, Praha, s. 127–166.
- ŠINDELÁŘOVÁ, L. (2008): Czechtourism, Czechtourism.cz, http://www.czechtourism.cz/files/statistiky/clanky/17_12_08_gay_zprava.pdf (2. 8. 2012).
- TAKÁCS, J., MOCSONAKI, L., TÓTH, T. P. (2008): Social Exclusion of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender (LGBT) People in Hungary. Research Report. Institute of Sociology Hungarian Academy of Sciences, Budapest, 104 s.
- VALENTINE, G. (1993): (Hetero)sexing space: lesbian perceptions and experiences of everyday spaces. *Environment and Planning D: Society and Space*, 11, č. 4, s. 395–413.
- VALENTINE, G. (2002): Queer Bodies and the Production of Space. In: Richardson, D., Seidman, S. (eds.): *Handbook of Lesbian and Gay Studies*. SAGE Publications Inc., London, s. 145–160.
- VALENTINE, G., SKELTON, T. (2003): Finding Oneself, Losing Oneself: The Lesbian and Gay 'Scene' as a Paradoxical Space. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27, č. 4, s. 849–866.
- VALENTINE, G. (2007): Theorizing and Researching Intersectionality: A Challenge for Feminist Geography. *The Professional Geographer*, 59, č. 1, s. 10–21.
- WAALDIJK, K. (2000): Civil developments: Patterns of reform in the legal position of same-sex partners in Europe. *Canadian Journal of Family*, 17, č. 1, s. 62–88.
- WEISS, P. (2003): Tématem diskuse homosexualita. *Radiofórum. Beseda: Dá se homosexualita léčit? ČRo 1 Radiožurnál*, 12. 11. 2003.
- WIRTH, L. (1928): *The Ghetto*. The University of Chicago Press, New Brunswick, 306 s.
- ŽIŽEK, S. (1997): *The Plague of Fantasies*. Verso, London, 248 s.

S u m m a r y

URBAN SPATIALITY IN THE CONTEXT OF (HOMO/HETERO)SEXUALITY: INTRODUCTION TO A THEORETICAL DEBATE IN GEOGRAPHIES OF SEXUALITIES

Within this article, my main purpose is to introduce urban geographies of sexualities to the Czech academic geography. Significance and importance of sexualities as a geographical issue is yet to be recognized in Czechia. For this reason, I begin by presenting evidence which suggests that sexualities are already considered to be an important geographical subject in most Anglophone countries and have been so for over 20 years. I focus on elucidating sexualities as being either social relations, axis of difference, social identities or categories not differing much in nature from those of gender, race and social class.

By utilizing poststructuralist, postmodern, feminist and queer theoretical perspectives, I point out to the socially constructed nature of sexual identities (and behavior) as subjects to

be studied in geography without the use of essentialist methods for defining sexual orientation. I present examples of diversity and spatiality of sexualities in order to identify them as disparately and socially constructed over time and across space. I simultaneously highlight the importance of discourse and its role in the social construction of sexualities. By revealing heterosexuality(ies) as naturalized and mostly invisible sexual identity(ies), I present the concept of heteronormativity as a primary reason for the existence of diverse modes of non-heterosexual spatiality, as identified by geographies of sexualities.

Subsequently, I narrow my focus to the spatiality of non-heterosexuality in urban spaces and present a review of selected works which I considered key to the shaping of urban geographies of sexualities. First, I explain why cities have become a trope for 'homosexuals' by briefly discussing concepts of anonymity, security and social control. As a second point, I survey the literature connected with the evolution of 'gay ghettos' in American cities extending from the Chicago school theses on liminal spaces to works heavily influenced by the political economies 1980s, which mainly focused on urban renewal, gentrification and political organizations of 'gay people'. Thirdly, I describe the changing discourses of 'gay ghettos' into 'gay villages' as connected to the epistemologies of 'gay economic power' that commodify and socially construct a 'desirable' gay identity. In an attempt to further explore these processes, I discuss the growing visibility of 'gay spaces and villages' in Europe, where geographers examine the so-called 'pink economy' in new city branding and marketing strategies. Fourthly, I include the work of critical geographers, who challenge former uncritical works, in order to discuss issues associated with city branding, pride marches and/or 'gay villages' as consumable 'cosmopolitan spectacles'. Therefore, I outline cosmopolitanism as an ideology that plays an important role in the production of non-heterosexual spaces and their economical manipulation. Fifthly, I discuss the highly contested concept of the 'creative class' by focusing on the role 'homosexuals' are believed to play in 'measuring' the levels of creativity in cities. Lastly, I point out the level of importance placed on 'non-heterosexuals' in studies of urban space; however, I caution against uncritical conceptualizations, which may further manipulate 'non-heterosexuals' identities'.

Although this paper is focused on a review of Anglo-Saxon literature, its main purpose is to encourage Czech geographies of sexualities. I am confident that geographies which are informed by postmodernism, post-structuralism, and both feminist and queer theories can critically utilize these advances for the creation of much needed spatial knowledge focused not only on (non-hetero)sexualities. Upcoming Czech perspectives will surely contribute to the understanding of diverse spatial sexualities outside of the 'West'. However, it is important to have in mind that urban geographies of sexualities outside of the 'West' have different histories, and are continuously developing in different contexts; therefore any critical approach, including that of geographies of sexualities, must not merely replicate or apply knowledge through the 'optics of the West'. Central European Cities and their geographies of sexualities have undergone somewhat different developments of their sexual spatialities. For this reason, distinct sets of questions should be asked and other answers may or may not be solicited. I end up with postulating only of few these prospective questions: Is Prague becoming a 'gay city' or is it rather arising as a distinct inclusive 'queer capital'? How can we tackle the recent outburst of HIV/AIDS in Prague? What role does spatiality of heteronormativity play in this unfortunate epidemic? Why is there only one or two lesbian bars in Prague, but many gay venues? Is thinking about the prospective development of a gay district in Prague in fact producing this kind of development? Is there an interconnection between recent rise of gay tourism and gay commodification in Prague and heteronormativity? There are many other 'local questions' requiring attention of either Czech or foreign geographers. So who is going to pick up this gauntlet first?

Fig. 1 – Manchester's Gay Village (left), Oxford street in Sydney during the Mardi Gras Festival (right).

Pracoviště autora: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Albertov 6, 128 43 Praha 2; e-mail: michal.pitonak@natur.cuni.cz.

Do redakce došlo 12. 4. 2013; do tisku bylo přijato 20. 3. 2014.

Citační vzor:

PITONÁK, M. (2014): Prostorovost města v kontextu (homo/hetero)sexuality: úvod do teoretické diskuse geografí sexualit. *Geografie*, 119, č. 2, s. 179–198.